

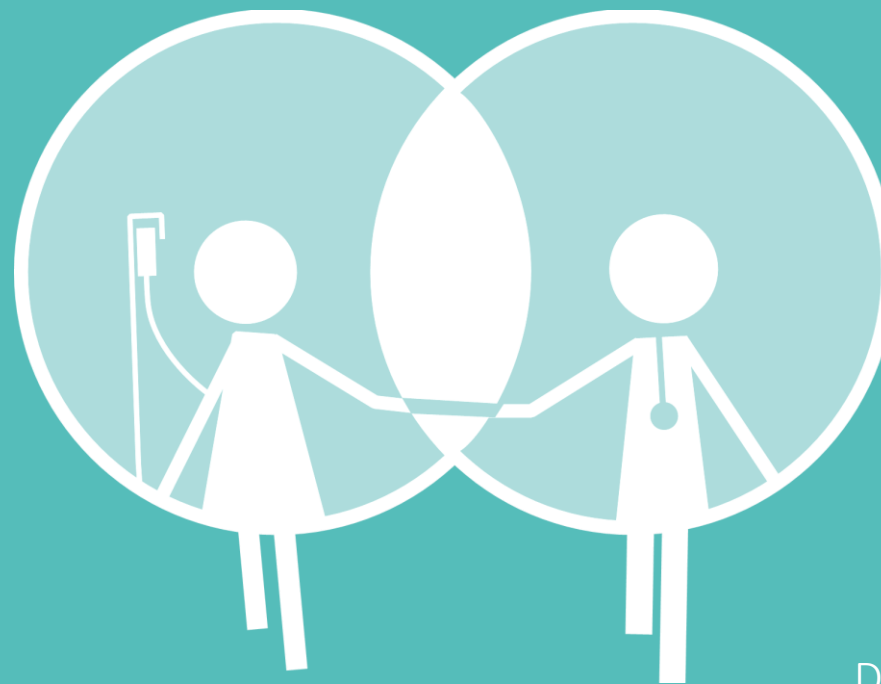
Hvad er fælles beslutningstagning?

Virker det og hvad med ulighed?

Hvad kan fælles beslutningstagning være med til at løfte og forbedre?

Hvordan kan fælles beslutningstagning se ud i din praksis?

Eksempler fra et 'beslutningsstøtteværktøj'.

1. Juni 2023

DCCC Konference

Social ulighed i et kræftforløbet

Hvad kan fælles beslutningstagning være med til at løfte og forbedre?

Lea Lund Seniorforsker, ph.d.

Stine Rauff Søndergaard Læge, ph.d. stud.

Center for Fælles Beslutningstagning
Sygehus Lillebælt

Hvorfor blev Sven ikke hørt i beslutningen om at trække hans tænder ud?

Ledelse af patientinddragelse er at skabe et fælles sprog og mindset, som bærer en modvægt til den medicinske logik og de traditionelle magtstrukturer – og i stedet opbygger nye balancer, hvor patientens stemme ikke blot bliver hørt, men ægte handlet på.

Af Kirsten Wisborg, Anne-Mette Bang Termansen og Marlene Würzler

KRONIK: Det er en vigtig ledelsesopgave at sikre, at patienter inddrages i beslutninger, der handler om deres sygdom, udredning og behandling. Ledelse af patientinddragelse er om noget et stykke kulturarbejde, der kræver indsigt, vilje og vedholdenhed fra lederens side, hvis det skal lykkes at gøre inddragelse af patienter og pårørende til en integreret del af den kliniske praksis.

Før Sven ved af det, er alle hans tænder pillet ud

Sven er 92 år og har i nogen tid lidt af rygsmerter. Hans egen læge mener, det er fordi Sven gennem et langt liv i perioder har haft tungt arbejde og fortsat passer den store have på det nedlagte landbrug. På et tidspunkt vælger Svens læge alligevel at sende ham til undersøgelse af ryggen, og det viser sig, at **Sven har kræft i knoglemarven** (myelomatose).

Det bliver besluttet, at **Sven skal begynde kemobehandling**, ikke mindst i et forsøg på at afhjælpe rygsmerterne. **Før Sven helt ved af det, er alle hans tænder pillet ud.** Svens tandstatus var – som hos mange 92-årige – ikke helt i top. **Dårlig tandstatus og kemobehandling øger risikoen for en alvorlig infektion. Så der er fagligt gode argumenter for at pille Svens tænder ud.**

Var Sven blevet spurgt, havde han valgt at beholde sine tænder og leve med risikoen for at få en alvorlig infektion, også selvom risikoen var, at han kunne få en infektion, han kunne dø af. Sven var ked af at miste sine tænder og havde svært ved at forlige sig med et gebis, der gjorde, at han så ældet ud og havde svært ved at spise.

Hvorfor blev Sven ikke inddraget i beslutningen om tænderne? Hvad stod i vejen for, at Sven blev hørt, og hvordan sikrer man som leder, at inddragelse af patienter og pårørende er en integreret del af den kliniske praksis?

Kronikken handler om, at der ikke er foregået fælles beslutningstagning i patienten Svens forløb.

Definition af fælles beslutningstagning

Center for Fælles Beslutningstagning definerer begrebet *fælles beslutningstagning* på følgende måde:

Fælles beslutningstagning foregår, når patient og kliniker i fællesskab træffer beslutning om udredning, behandling, pleje eller opfølgning på en måde og i et omfang, som patienten foretrækker.

1. Der skal være et reelt valg (flere muligheder)
2. Der skal være så meget viden om valgmulighederne, at patienterne kan inddrages meningsfuldt
3. Det skal føre til at aktivt valg, hvor patienterne involveres i processen med information om fordele og ulemper samt afvejning af disse

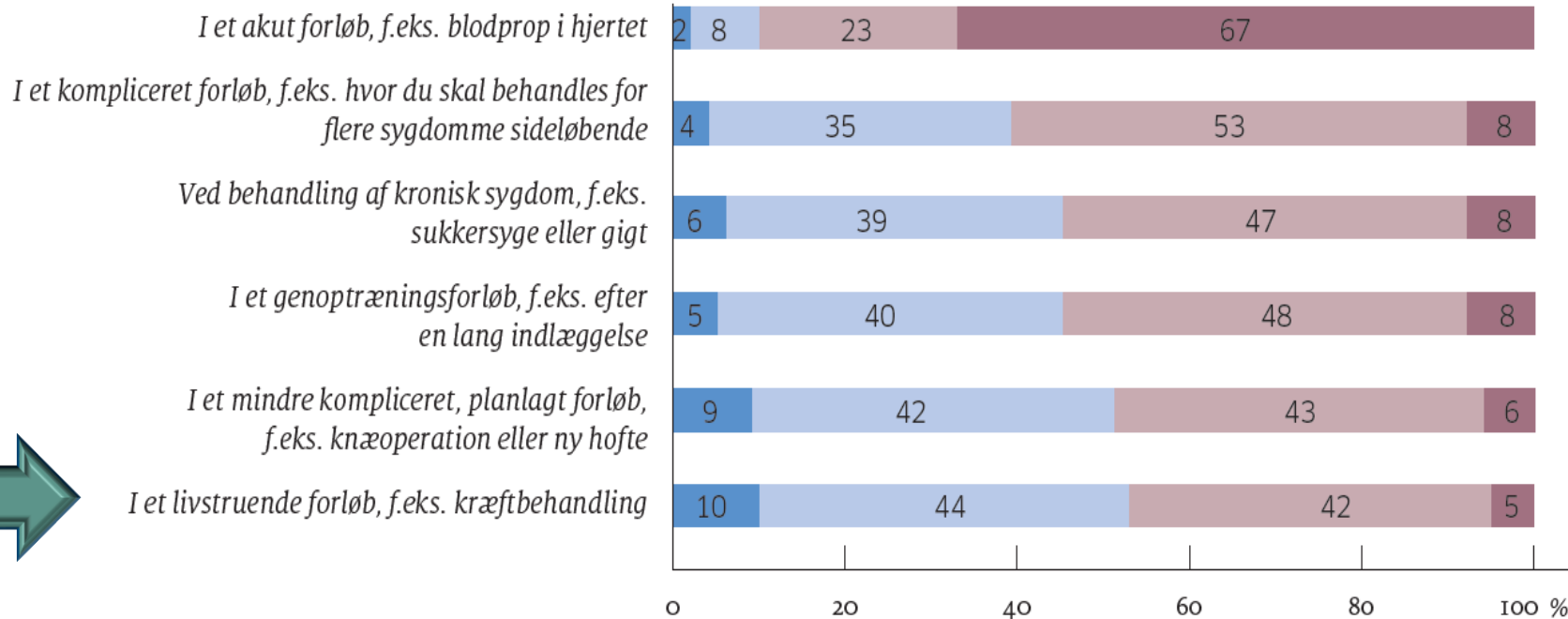

Hvad siger patienterne om beslutningstagning?

Stort flertal vil træffe beslutninger i fællesskab

"Hvem ønsker du skulle træffe beslutninger om behandlingerne, hvis du befandt dig i hver af følgende situationer?"

- Jeg skal træffe beslutningerne
- Jeg skal have mest at sige, men beslutningerne skal træffes i fællesskab med lægen
- Lægen skal have mest at sige, men beslutningerne skal træffes i fællesskab med mig
- Lægen skal træffe beslutningerne

Rapport Mandag Morgen og TrykFonden: Sundhedsvæsenet ifølge danskerne, 2016

Virker det? Hvad kan fælles beslutningstagning være med til at løfte og forbedre?

I et studie fra 2022 om patient involvering af Birkeland og kolleger:

Opdateret Cochrane review 2017 (N=105 studier og 31.043 patienter) har vist at brug af beslutningsstøtteværktøjer i en række kliniske situationer har ført til:

Patienterne oplever færre fejl

Patienter føler sig mere inddraget og færre klager

Patienterne får øget viden om muligheder

Patienterne får bedre klarhed over, hvad der er vigtigst for dem

Patienterne føler sig bedre informeret om fordele og ulemper

Patienterne får mere nøjagtig risiko opfattelse

Patienterne involveres i højere grad i beslutningsprocessen

Større overensstemmelse mellem præferencer og det valg der blev truffet

Færre patienter vælger f.eks. større elektiv kirurgi

Birkeland, S. et al 2022. "Is Greater Patient Involvement Associated with Higher Satisfaction? Experimental Evidence from a Vignette Survey." BMJ Quality and Safety 31(2): 86–93.

Stacey D et al, Decision aids for people facing health treatment or screening decisions. Cochrane Database Syst Rev. 2017 Apr 12;4(4):CD001431.

Hvad med patienter med lave
sundhedskompetencer?

Vil sårbare patienter inddrages?

Kompetencecenter for Patientoplevelser. 2017.
Inddragelse På Lige Fod.
https://patientoplevelser.dk/sites/patientoplevelser.dk/files/inddragelse_paa_lige_fod.pdf.

Inddragelse på lige fod

Oplevelser med og ønsker til inddragelse blandt
socialt sårbare kræftpatienter

*Udarbejdet som del af projektet:
Inddragelse af socialt sårbare kræftpatienter – Viden og praksiserfaringer*

Fælles beslutningstagning virker positivt på patienter med lav sundhedskompetence

Review af Durand et al. 2014

Do Interventions Designed to Support Shared Decision- Making Reduce Health Inequalities ? A Systematic Review and Meta-Analysis

Systematic review af Yen et al 2021 bekræfter fundene og tilføjer...

A Systematic Review and Meta-Analysis of Patient Decision Aids for Socially Disadvantaged Populations: Update from the International Patient Decision Aid Standards

I denne metaanalyse fandt man, at beslutningsstøtteværktøjer (PtDA) testet blandt patientgrupper med lave sundhedskompetencer forbedrede følgende elementer*

Viden

Beslutnings selvtillid (self-efficacy)

Kommunikation mellem patient og læge

Information om valgmuligheder

Præference for samarbejdsbaseret beslutningstagning

Færre patienter, der var ubeslutsomme

Deltagelse i beslutningstagning

Reducerede beslutningskonflikter

Pointen

Patienter med lav sundhedskompetence har særligt god gavn af, at der foregår fælles beslutningstagning.

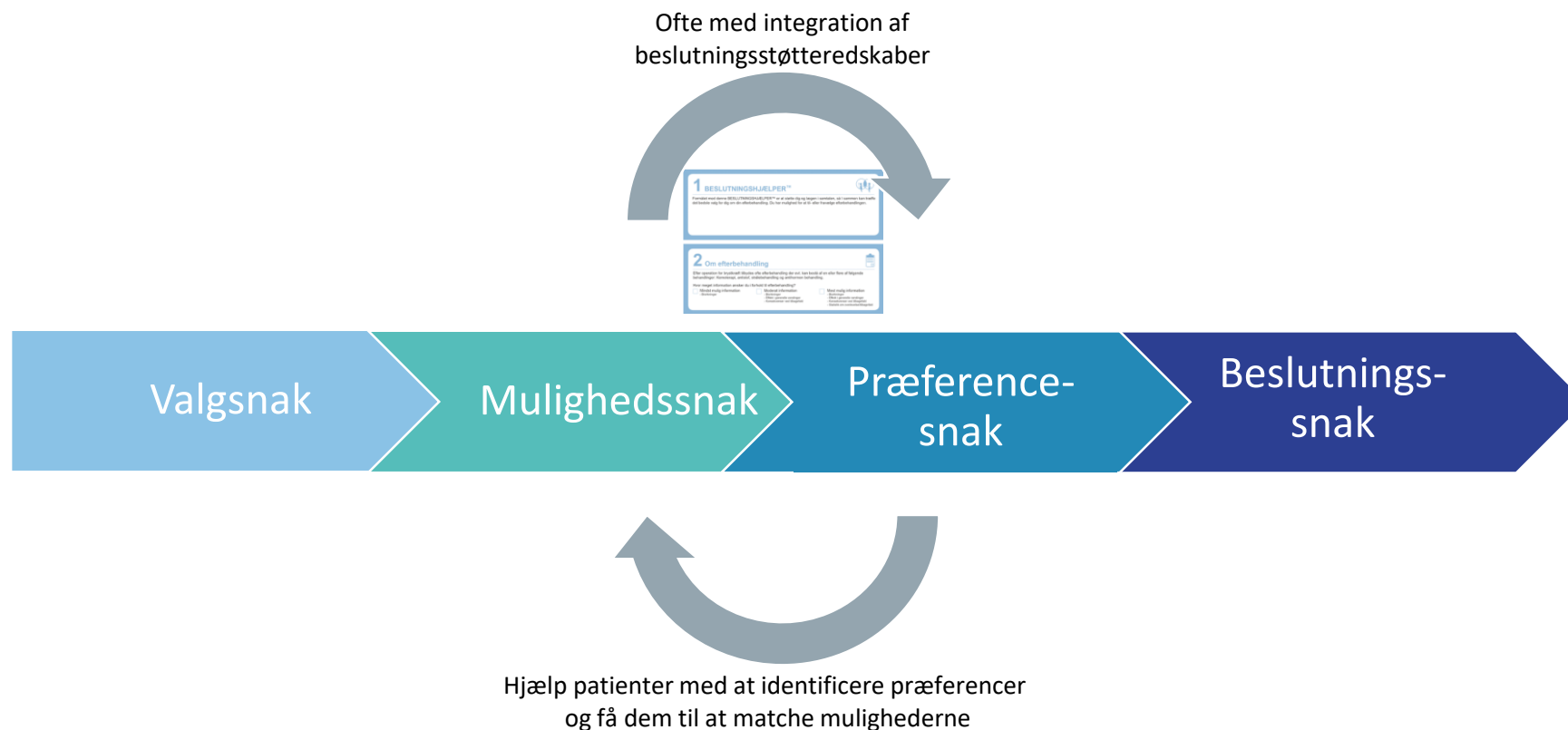
Durand M, Carpenter L, Dolan H, Bravo P, Mann M, Bunn F, et al. Do Interventions Designed to Support Shared Decision- Making Reduce Health Inequalities ? A Systematic Review and Meta-Analysis. PLoS One. 2014;9(4).

Yen RW, Smith J, Engel J, Muscat DM, Smith SK, Mancini J, et al. A Systematic Review and Meta-Analysis of Patient Decision Aids for Socially Disadvantaged Populations: Update from the International Patient Decision Aid Standards (IDPAS). Med Decis Mak. 2021;41(7):870–96.

Hvordan kan fælles beslutningstagning se ud i din praksis?

Eksempler fra et 'beslutningsstøtteværktøj'
kaldet **Beslutningshjælper**^{TM}

Hvordan praktiserer man fælles beslutningstagning?

Elwyn G, Shared Decision Making: A Model for Clinical Practice. J Gen Intern Med. 2012 October; 27(10): 1361–1367

De 5 punkter i Beslutningshjælperen™

1. Formålet præsenteres
2. Valgsituationen skitseres
3. Hvad er vigtigt for patienten
4. Fordele/ulemper præsenteres ved de forskellige muligheder
5. Beslutningen træffes

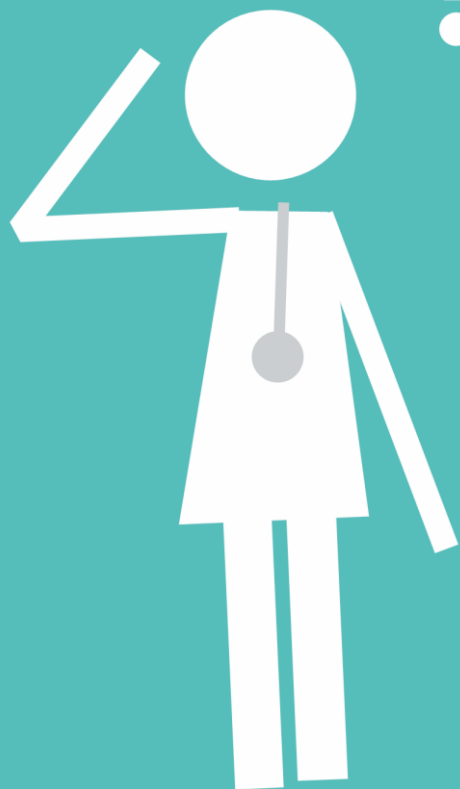
Hvorfor blev Sven ikke hørt i beslutningen om at trække hans tænder ud?

Måske havde Sven valgt at beholde sine tænder?

Patienter med en lav sundhedskompetence har særligt god gavn af, at der foregår fælles beslutningstagning.

Tid til
spørgsmål

Vil du vide mere
www.CFFB.dk

Center for Fælles Beslutningstagning

Klinikeren er ekspert i diagnosen. Som patient er du ekspert i dit eget liv. Derfor er beslutningen om den rette behandling og pleje, en beslutning, som du og din kliniker tager i fællesskab. Det giver tryghed og bedre resultater.

Center for Fælles Beslutningstagning arbejder med en praktisk tilgang til begrebet 'fælles beslutningstagning'. Vores opgave er, at forske i og implementere fælles beslutningstagning i den kliniske praksis gennem samarbejde med patienter, klinikere og beslutningstagere.

Center for Fælles
Beslutningstagning

Implementering

Beslutningsstøtteværktøjer

Forsknings- og
implementeringsprojekter +

Aktuelt

Om os +

LinkedIn
Center for Fælles
Beslutningstagning

Genveje

Implementering

Læs mere om implementering af
fælles beslutningstagning her.

Beslutningsstøtteværktøjer

Læs og se
beslutningsstøtteværktøjer her.

Forsknings- og implementeringsprojekter

Læs mere om forsknings- og
implementeringsprojekter i CFFB
her.

- Appleby, Y., & Hamilton, M. (2006). **Literacy as a social practice: travelling between the everyday and other forms of learning.** In P. Sutherland, & J. Crowther (Eds.), *Lifelong learning: Concepts and contexts* (pp. 196–205). London: Routledge
- Australian Bureau of Statistics. (2006). **Adult literacy and life skills survey, summary results, Australia.** Canberra: Australian Government Publishing Service.
- Buyens G, van Balken M, Oliver K, Price R, Venegoni E, Lawler M, et al. (2022) **Cancer literacy – Informing patients and implementing shared decision making.** *J Cancer Policy.* 2023;35(December 2022):1–5.
- Department for Education and Skills. (2003). **Skills for life survey: A national needs and impact survey of literacy, numeracy and ICT skills.** UK: Department for Education and Skills.
- Durand M, Carpenter L, Dolan H, Bravo P, Mann M, Bunn F, et al. **Do Interventions Designed to Support Shared Decision-Making Reduce Health Inequalities? A Systematic Review and Meta-Analysis.** *PLoS One.* 2014;9(4).
- Elwyn G, Lloyd A, Joseph-Williams N, Cording E, Thomson R, et al. (2013) Option Grids: shared decision making made easier. *Patient Educ Couns* 90: 207–212.
- Kutner, M., Greenberg, E., & Baer, J. (2006). **National Assessment of Adult Literacy (NAAL). A first look at the literacy of America's adults in the 21st century.** Available from: <http://nces.ed.gov/naal>.
- Kure, Johanne. 2019. **Ulighed i Sundhed. Baggrundsnotat Oktober 2019.** Danske Patienter. www.danskepatienter.dk.
- Maindal HT, Vinther-Jensen K. (2016) **Sundhedskompetence (health literacy) – teori, forskning og praksis.** *Klinisk sygepleje*, vol 30 (3-16).
- McCaffery KJ, Smith SK, Wolf M (2010) **The challenge of shared decision making among patients with lower literacy: a framework for research and development.** *Med Decis Making* 30: 35–44.
- McCaffery KJ, Dixon A, Hayen A, Jansen J, Smith S, et al. (2012) **The influence of graphic display format on the interpretations of quantitative risk information among adults with lower education and literacy: A randomized experimental study.** *Medical Decision Making* 32: 532–544.
- McCaffery KJ, Holmes-rovner M, Smith SK, Rovner D, Nutbeam D, Clayman ML, et al. (2013) **Addressing health literacy in patient decision aids.** *BMC Med Inform Decis Mak.* 2013;13(Suppl 2).
- Munch-Petersen, M. (2019). **Brugerinddragelse Og Ulighed i Sundhed - En Litteraturafdækning.** Videnscenter for Brugerinddragelse i Sundhedsvæsenet.
- Muscat, Danielle M et al. (2021). **“Addressing Health Literacy in Patient Decision Aids : An Update from the International Patient Decision Aid Standards.”** *Medical Decision Making* 41(7): 848–69. **Opdaterede data fra Mccaffery KJ, et al's review fra 2013**
- Muscat, Danielle M. et al. (2021). **“Health Literacy and Shared Decision-Making: Exploring the Relationship to Enable Meaningful Patient Engagement in Healthcare.”** *Journal of General Internal Medicine* 36(2): 521–24.
- Rocque GB, Williams GR. (2019) **Bridging the Data-Free Zone : Decision Making for Older Adults With Cancer.** *J Clin Oncol.* 2019;37(36):3469–72.
- Rostoft S, Bos F Van Den, Pedersen R, Hamaker ME. (2020) **Journal of Geriatric Oncology Shared decision-making in older patients with cancer - What does the patient want ?** *J Geriatr Oncol.* 2020;8–11.
- Yen RW, Smith J, Engel J, Muscat DM, Smith SK, Mancini J, et al. (2021) **A Systematic Review and Meta-Analysis of Patient Decision Aids for Socially Disadvantaged Populations: Update from the International Patient Decision Aid Standards (IDPAS).** *Med Decis Mak.* 2021;41(7):870–96.
- Thomson R, Murtagh M, Khaw FM (2005) **Tensions in public health policy: patient engagement, evidence-based public health and health inequalities.** *Qual Saf Health Care* 14: 398–400.
- Thorne, Sally, John L. Oliffe, and Kelli I. Stajduhar. (2013). **“Communicating Shared Decision-Making: Cancer Patient Perspectives.”** *Patient Education and Counseling* 90(3): 291–96. <http://dx.doi.org/10.1016/j.pec.2012.02.018>.
- Smith, Sian K. et al. (2009). **“Exploring Patient Involvement in Healthcare Decision Making across Different Education and Functional Health Literacy Groups.”** *Social Science and Medicine* 69(12): 1805–12. <http://dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2009.09.056>.
- Stacey, D. et al. (2017). **“Decision Aids for People Facing Health Treatment or Screening Decisions.”** *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2017(4)
- Olling, Karina et al. (2019). **“Development of a Patient Decision Aid Template for Use in Different Clinical Settings.”** *European Journal for Person Centered Healthcare* 7(1): 50–60. <http://www.ejpch.org/ejpch/article/view/1588>.
- Wilkinson, R. G. (1999). **Health, hierarchy, and social anxiety.** *Annals of the New York. Academy of Sciences*, 896(1), 48–63.

Ekstra materiale

Til de nysgerrige...

Overordnet introduktion til fælles beslutningstagning

[Fælles Beslutningstagning - YouTube](#)

www.youtube.com/watch?v=caPJRrhB1R8

Eksempler på hvordan man udøver fælles beslutningstagning

[Hvordan bliver jeg bedre til at praktisere fælles beslutningstagning? - YouTube](#)

www.youtube.com/watch?v=7mZx7aV9BHI

Introduktion til beslutningsstøtteværktøjet "Beslutningshjælper™"

[Fælles beslutningstagning til den sundhedsprofessionelle: Hvad er en BESLUTNINGSHJÆLPER™? - YouTube](#)

https://www.youtube.com/watch?v=RfV-Pzs_7z8

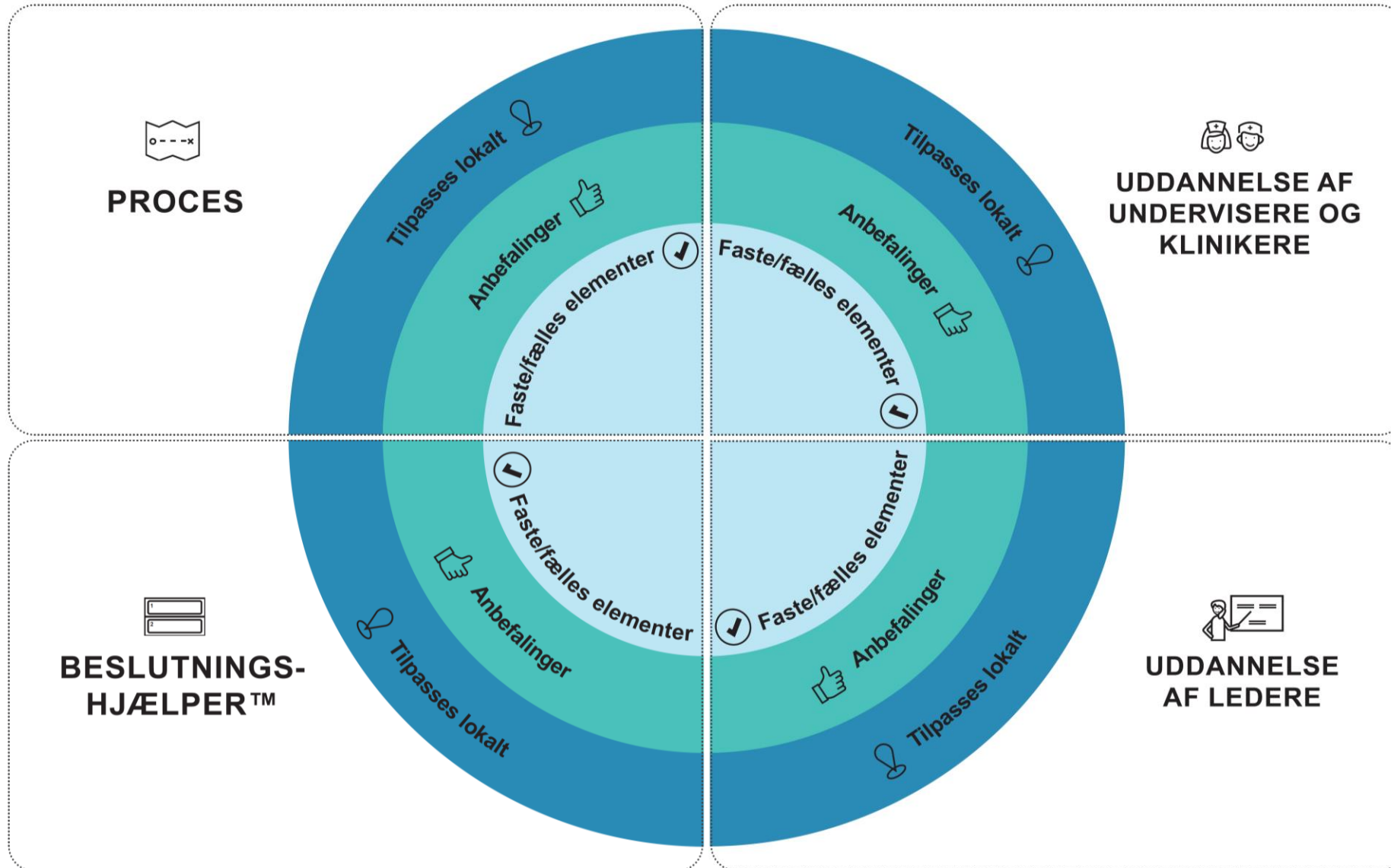
En Fælles Beslutning – app

Download fra:

Region Syddanmarks model for implementering af fælles beslutningstagning

Ref: Steffensen KD, Hansen DG, Espersen K, Lauth S, Fosgrau P, Pedersen AM, Groen PS, Sauvr C, Olling K. "SDM:HOSP"- a generic model for hospital-based implementation of shared decision making. PLoS One. 2023 Jan 24;18(1):e0280547.